

Doodse stilte die ruim 50 jaar duurt.

Op het moment dat Japan Nederlands-Indië binnenvalt en bezet, kennen mijn vader, Ruud van Leeuwen en mijn moeder, Ietje Mauer, elkaar nog niet en wonen ze ruim 700 kilometer van elkaar op het eiland Java. Vanwege het feit dat Ietjes vader militair is, worden zij, haar moeder en 4 broers gevangengezet in een interneringskamp op Celebes. Haar vader wordt gescheiden van zijn gezin in een ander kamp op het eiland ondergebracht. Ietje verblijft 3 jaar in het kamp en ondervindt de ontberingen van een oorlog onder een strak regime van de bezetter. Buigen voor de Jap wanneer die voorbij loopt, lijfstraffen die de gevangenen te pas en te onpas moeten ondergaan, vernederingen, honger en ondervoeding en constante onzekerheid over de toekomst. Als 7 jarig meisje zijn dit niet de dingen die je van het leven mag verwachten. Via geheime kanalen krijgen ze berichten door van haar vader, zodat ze weten dat hij nog in leven is. Helaas duurt dat slechts een jaar. Haar vader blijkt uiteindelijk geëxecuteerd te zijn. In de twee jaren daarna heeft het leven in een Japans interneringskamp de wereld van Ietje voorgoed veranderd.

De sporen die het heeft nagelaten zijn onuitwisbaar en hebben veel impact op de jaren die gaan komen. Alsof dat niet genoeg is, doet na de Japanse capitulatie in 1945 de Bersiap periode zijn intrede. Ietje vertelt dat ze gebukt gingen onder geweld en bedreiging en dat ze zelfs onder escorte van geallieerde militairen naar school gingen. "Overall werd geschoten en klonken explosies. Maandenlang leefden we weer in angst. We zijn van de ene oorlog in de andere gerold." Uiteindelijk worden ze ontzet door Raymond Westerling, die zij beschouwen als hun redder. In 1949 worden Ietje en duizenden andere Indo's gerepatriëerd naar Nederland. Als ze een beetje gewend zijn aan de nieuwe omgeving is er één ding dat opvalt. Mijn moeder zegt hierover: "Het was heel stil hier. Nergens klonken schoten."

Ruud van Leeuwen die geboren en getogen is in Soerabaja, blijft verschoond van gevangenschap in een interneringskamp. Hij wordt echter door de Japanse bezetter te werk gesteld bij een smid waar hij onder erbarmelijke omstandigheden een soort dwangarbeid moet verrichten. Hij wordt een buitenkamper. De bezettingsjaren zijn zwaar voor het gezin en vele andere families. De onrust en onzekerheid hangen als een zware, zwarte deken boven hen. Hongersnood is nog net niet aan de orde, maar de Jap zet veel op rantsoen. Samen met zijn boezemvriend Dolf Best steelt Ruud met regelmaat voedsel uit de pakhuizen van de Japanners. Hun buit verdelen ze onder de mensen bij hun in de buurt. Ze blijven daarbij gelukkig ongezien en onopgemerkt, maar het zijn spannende tijden. Niet alleen tijdens de bezetting, maar vooral daarna. Na de capitulatie van de Japanners breekt de beruchte Bersiap periode aan. Niemand is meer veilig.

Op 15 oktober 1945, Ruud is dan 14 jaar oud, zit hij met twee vriendjes te knikkeren voor zijn ouderlijk huis. Vanuit het niets doemt een vrachtwagen met open laadbak op. Bersiapstrijders, jonge pemoeda's, springen eruit en nemen de jongens gevangen. De jongens zijn totaal verbijsterd. "Wat gebeurt hier, waar brengen jullie

ons naar toe?” Ze krijgen geen antwoord. De pemoeda's zwijgen en uit hun ogen straalt vuur en haat wat de jongens angst inboezemt. Na een onheilspellende en dolle rit worden Ruud en zijn vriendjes samen met tientallen anderen naar de Simpang sociëteit gebracht, die dienst doet als hoofdkwartier voor de opstandelingen en hun leider, Boeng Soetomo. Ruud en zijn vriendjes zijn niet de enigen die gevangen genomen worden. Die dag worden honderden mensen van Nederlandse afkomst opgepakt en afgevoerd. Eenmaal aangekomen in de sociëteit worden ze gedwongen om schoon te maken. Het blijkt geen gewone schoonmaak te zijn. Mijn vader vertelt mij later dat ze, slechts gekleed in hun onderbroek, alle ruimtes, zoals zalen, toiletten, keuken etc. moesten ontdoen van al het bloed dat al gevloeid was.

Het blijkt dat tientallen mensen gemarteld en op brute wijze vermoord zijn door de pemoeda's. Ruud staat soms tot aan zijn enkels in het bloed en vindt afgehakte ledematen verspreid over de vloer. In een van de toiletten treft hij zelfs een afgehakt hoofd aan. Je bent dan slechts 14 jaar oud. Hij zegt: “We werden vernederd en geslagen om niets.” Hij begrijpt er niets van. “Van het ene op het andere moment zit je te knikkeren en dan ineens ben je bloed aan het wegvegen en opdweilen.”

Elders in Soerabaja vinden nog meer razzia's plaats en worden mensen van Nederlandse afkomst, of mensen die van Hollandse bloede zijn, opgepakt en afgevoerd. In een relaas van een van hen lees ik dat zijn verhaal en dat van mijn vader elkaar kruisen. “Angst voor wat ons te wachten stond. Pemoeda's hadden mij op 15 oktober 1945 bij de Reiniersboulevard opgepakt. We reden nog langs ons huis in de Bothstraat, waar mijn moeder vertelde dat mijn broer René (19) ook was opgepakt. Zij gaf me een vluchttas en veel geld. Met twintig Nederlanders werd ik op een vrachtwagen richting de Palmenlaan vervoerd. Mensenmassa's riepen: 'Dood alle Nederlanders. Hak ze in stukjes!' Bij de Simpang sociëteit zagen we een afgrijselijk bloedbad. Gelukkig reden wij door naar de Werfstraatgevangenis. Daar moesten wij uit de laadbak springen: Spitsroeden lopen door een woedende menigte met kapmessen, steekwapens en knuppels. Ik durfde niet. Goddank zei de heer Loebry (een huisvriend die ook opgepakt was): 'Geef mij een hand, ik sleep je er wel doorheen.' In de gevangenis moesten we alles achterlaten, op onze onderbroeken na.” Het is de Werfstraatgevangenis waar Ruud van Leeuwen uiteindelijk ook terecht komt.

Hij wordt in een cel gevangen gezet die normaal plaats biedt aan 6 gevangenen, maar nu staan ze in dezelfde cel met 32 man op elkaar gepropt als sardientjes in een blik. In totaal worden bijna 2400 mensen gevangen gehouden in de Werfstraat gevangenis. De gruwelijkheden, zoals executies en martelingen blijven doorgaan en Ruud wordt met zijn medegevangenen gedwongen om hiervan getuige te zijn. Deze gebeurtenissen houden bijna een maand aan en staan op zijn netvlies gebrand. Dag in dag uit zijn ze overgeleverd aan de wreedheden van de pemoeda's. Ze blijken bepalend voor zijn levensloop.

Op 10 november van dat jaar worden ze uiteindelijk door de Nederlandse Kapitein in dienst van het Australische leger Jack Boer en 10 Ghurka strijders bevrijd. Meer dan 50 jaar later vertelt mijn vader dat ze ten tijde van de bevrijding 3 dagen niet hadden gegeten. Hij wist een route langs de Kali Mas waarlangs hij en Dolf weer naar huis

konden komen. Op de hoek, vlakbij zijn ouderlijk huis, hing de geur van gebakken zoete aardappel. Iemand had dat kennelijk achtergelaten in een schaal op een houtvuurtje. Samen met Dolf doet hij zich tegoed aan dit 'godenmaal'. Als mijn vader dit verhaal vertelt kijkt hij voor zich uit en het lijkt alsof hij het moment herbeleeft. "Die geur van gebakken zoete aardappel vergeet ik nooit meer.", zegt hij met een meewarige blik in zijn ogen.

Ruud ziet nog kans om zijn school af te maken en neemt in 1949 dienst bij het K.N.I.L. waar hij 5 jaar lang kwartiermaker is op Nieuw-Guinea. In 1953 vertrekt hij naar Nederland om daar een nieuwe toekomst op te bouwen. Hij en Ietje leren elkaar daar kennen, worden verliefd en treden op 26 September 1956 in het huwelijk.

Het leven dat ze proberen op te bouwen gaat niet zonder slag of stoot. Ze moeten knokken om hun plek in de maatschappij te veroveren en kennen veel tegenslag. Ze slagen er echter in om een gezin te stichten en doen hun best om de kinderen alles te geven waaraan het hun heeft ontbroken. Wat ik als kind vooral ervaren heb, is dat ik opgegroeid ben in een liefdevolle omgeving en een veilig nest. Desondanks was mijn vader streng, moeilijk en soms meedogenloos; iets wat ik nooit heb kunnen plaatsen. Pas decennia later wordt mij duidelijk waarom. Over de oorlog en alle ontberingen wordt met ons, de kinderen, weinig tot niet gepraat. Als we met familie, of vrienden onder elkaar zijn, komen de verhalen wel los, maar dat betreft overwegend de mooie, leuke en dierbare momenten. Over de donkere kant wordt gezwegen; meer dan 50 jaar lang.....

Tot het moment dat mijn vader gevraagd wordt voor deelname aan een documentaire over de Bevrijding van de Werfstraatgevangenis. Daarna breekt het letterlijk los. Over zijn hele lichaam verschijnen grote galblaren waarvan niemand weet wat de oorzaak is. Uiteindelijk belandt hij in het UMC in Utrecht waar hij lange tijd verpleegd wordt en onder toezicht komt van een aantal professoren. Ruud blijkt een zware vorm van PTSS te hebben overgehouden aan de oorlog in Nederlands-Indië en de periode daarna. Ook bij mijn moeder verschijnen sporen van lang weggestopt leed. Als ik vraag waarom ze nooit iets verteld hebben, zegt mijn vader: "Ik wilde jullie er niet mee lastig vallen." Als ik na een bezoeken weer naar huis ga, sluit ik mijn vader voor het eerst in mijn leven in de armen en houd hem stevig vast. "Zag je dat meis, mijn oudste heeft mij geknuffeld." Het was voor hem een openbaring en verlossing. Ruud knapt zienderogen op en nadat hij hersteld is, besluiten ze samen om in therapie te gaan bij een psychiater. Het blijkt een intensief traject, maar ze komen er goed uit. Het leed en de pijn hebben een plek gekregen en bij mij is het begrip voor mijn vaders karakter ontstaan. De littekens zijn echter onuitwisbaar.

Jaren later schrijf ik een vakantieverhaal waarin ik mijmer over de verworvenheden waarmee ik ben opgegroeid. In een van de passages schrijf ik: "Ik leef mijn vaders droom." en mijn vader beaamt dat. De geschiedenis is onuitwisbaar, maar ik ben dankbaar dat de tijd de nachtmerrie van mijn ouders heeft kunnen transformeren naar de droom die zij altijd voor ogen hadden.